

A VÉGRENDELET ÉRVÉNYTELENSÉGE ÉS HATÁLYTALANSÁGA

Polgári jog II.
2015. április 29.
Sápi Edit

ELMÉLETI ÁTTEKINTÉS

◉ Mikor beszélünk érvénytelenségről és hatálytalanságról?

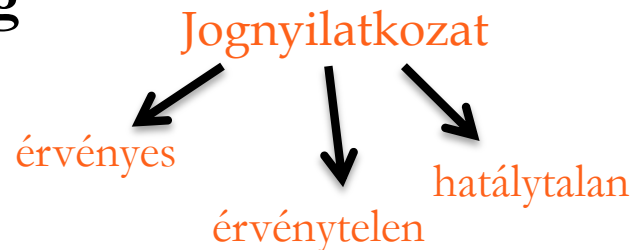
- Érvénytelenség: olyan jogi hibában szenved a jognyilatkozat, amely miatt nem fűződhetnek hozzá joghatások
- Hatálytalanság: egy bizonyos időponttól hatályát veszti → nem fejti ki azt a hatást, amelyet célzott

◉ Csak létező végrendelet esetén beszélhetünk érvénytelenségről, hatálytalanságról!

◉ Érvénytelenség ← → Hatálytalanság

Kezdetől fogva
benne van a hiba

A megalkotása
után következik
be az ok

◉ Érvénytelen → fogalmilag nem lehet hatályos

◉ Hatálytalan csak létező, érvényes lehet

◉ Közös pont: mindkettőre hivatkozni kell

A végrendelet megtámadása

- megtámadó nyilatkozat – ebben meg kell jelölni az érvénytelenségi, hatálytalansági okot
- csak megtámadás útján! (*DE! azt hivatalból kell vizsgálni, hogy létezik-e*)
- jogosulti kör:
 - aki a megállapítása esetén maga örökölné, vagy tehertől mentesülne (kiterjesztve a dologi, kötelmi hagyományosra is)
 - *inter partes* érvénytelenség
- relatív érvénytelenség (kétszeresen is)
- megtámadás jogának elévülése: öröklés megnyílásától számított 5 év
- megtámadási jog megszűnése
 - ha a megtámadásra jogosult e jogáról lemond (az öröklés megnyílása után!)
 - lemondásnak kell tekinteni: ha a megtámadásra jogosult a végrendeletet érvényesnek, hatályosnak ismeri el

Részleges érvénytelenség, részleges hatálytalanság

- Ha a végrendelet több rendelkezése közül valamelyik érvénytelen, hatálytalan → a többi érvényes, hatályos marad, HA
 - Az örökhagyó eltérően nem rendelkezik, ÉS!
 - a végrendelet részleges fennmaradása feltehető akaratával nem ellentétes
- **Megfordítva:**
 - az egyébként érvényes, hatályos rendelkezés akkor is érvényét, hatályát veszti, ha azok fenntartása az örökhagyó feltehető akaratával ellentétes lenne

Favor testamenti elv érvényesülési köre és korlátja!!

AZ ÉRVÉNYTELENSÉGI OKOK RENDSZERE

- Ptk-ban nincs így összeszedetten rendszerezve
 - Feltételek érvénytelenségét említi
 - Cselekvőképesség mögöttes szabályai
 - Az egyes fajták alaki kellékei
- A végrendelezési képesség hiánya
- A végrendeleti akarat nyilvánításának hibája
- A végrendeleti akarat fogyatékosága
- A végrendelet tartalmi hibája

A VÉGRENDELKEZÉSI KÉPESSÉG HIÁNYA

- cselekvőképtelen személy végrendelete
 - Cselekvőképesség szabályai
 - V.ö.: 2:14.§, 2:22.§, 2:9.§ → ok: a végrendelet képviselőt nem tűrő jognyilatkozat
- DE! cselekvőképesség teljes korlátozásával gondnokság alá helyezett személy végrendelete azonban érvényes lesz, ha a gondnokság alá helyezés indoka megszűnt
- korlátozottan cselekvőképes kiskorú és a cselekvőképességében vagyoni jognyilatkozatai tekintetében részlegesen korlátozott nagykorú - írásbeli magánvégrendelete és szóbeli végrendelete érvénytelen
 - alaki hibának is tekinthető – közvégrendelet
- vak, írástudatlan, olvasásra, nevének aláírására képtelen állapotban lévő személy írásbeli magánvégrendelete
 - alaki hibának is tekinthető – közvégrendelet

A VÉGRENDELETI AKARAT NYILVÁNÍTÁSÁNAK HIBÁJA

- ⊙ a végrendeletre előírt alakszerűség megsértését jelenti
- ⊙ ha a végrendeletkező a nyilatkozatot nem a törvény által megszabott alakban teszi
 - közvégrendelet
 - írásbeli magánvégrendelet
 - szóbeli végrendelet
 - + tanúkra vonatkozó szabályok
- ⊙ nem személyesen tett végrendelet
- ⊙ két személynek ugyanabba az okiratba foglalt végrendeletkezése
 - kivétel: házastársak közös végrendelete

Közvégrendelet

- ⊙ közjegyző előtt
- ⊙ alaki érvényesség - a közjegyzői okiratok érvényességére vonatkozó szabályok
- ⊙ nem lehet olyan személy előtt érvényesen tenni, aki a
 - végrendelkezőnek,
 - végrendelkező házastársának, élettársának
 - hozzátartozója,
 - gyámja, vagy
 - gondnoka.

Írásbeli magánvégrendelet

- **Általános érvénnyel érvénytelen, ha**
 - gyorsírással, vagy más, a közönséges írástól eltérő egyéb jel- vagy számjegyírással készült,
 - Ha készítésének ideje az okiratból nem tűnik ki
- **Sajátkezűleg írt magánvégrendelet, ha**
 - Ha nem elejétől végéig maga írja és aláírja
 - Nem olyan nyelven teszi, melyen ért és írni tud
 - több különálló lapból álló – hiányzik a folyamatos sorszámozás minden lapról
- **Más által írt magánvégrendelet**
 - Nem olyan nyelven teszi, melyen ért és írni tud
 - Ha nem két tanú együttes jelenlétében írja alá, vagy ismeri el magáénak az aláírását, vagy ha a tanúk aláírása e minőségük feltüntetésével hiányzik
 - több különálló lapból álló – hiányzik a folyamatos sorszámozás és /vagy a végrendelező és két tanú aláírása minden lapról.
- **Közjegyzőnél letett**

Gépirás?

Írásbeli magánvégrendelet

- **Közjegyzőnél letett érvénytelen, ha**
 - Hiányzik róla az örökhagyó aláírása
 - Nem helyezte letétbe személyesen a közjegyzőnél
 - Végrendeleti minőségét nem tüntette fel
- **Gépírás?**
- **Írásbeli magánvégrendelet tanújára vonatkozó előírások**
 - Nem lehet tanú, aki
 - aki a végrendelkező személyazonosságának tanúsítására nem képes
 - kiskorú, cselekvőképtelen nagykorú, vagy cselekvőképességében részlegesen korlátozott oly módon, hogy a korlátozás a tanúkénti közreműködését kizárja
 - írástudatlan
 - 3/2012-es PJE – tanúk aláírásáról – rá jellemző, szokásos módon kell aláírnia
 - nem kötelességük ismerniük a végrendelet tartalmát, sőt azt sem kell tudniuk, hogy végrendelet tételénél működnek közre
 - Egyetlen kötelezettség: a végrendelkező személyének azonosítására legyenek képesek

Szóbeli végrendelet

- **Kivételes forma**
 - Életet fenyegető rendkívüli helyzet, amely írásbeli végrendelet tételét nem teszi lehetővé
- **Érvénytelen, ha az alábbi követelmények nincsenek**
 - két tanú együttes jelenlétében,
 - a tanúk által értett nyelven,
 - a végakarátát egész terjedelemben szóban (jelnyelv) előadja és
 - kijelenti, hogy ez az ő végakarata.
- **Tanúra vonatkozó előírások**
 - Megfelelően alkalmazni az írásbelire vonatkozó előírásokat, de
 - Az írni tudás nem feltétel

Közös végrendelet

- Főszabály szerint érvénytelen két vagy több személynek ugyanabba az okiratba foglalt végrendelete.
- Kivétel: házastársaknak az életközösség fennállása alatt készített, ugyanabba az okiratba foglalt írásbeli végrendelete érvényes, ha:
 - *Sajátkezűleg írt esetén*
 - az egyik elejétől végig maga írja és aláírja, és
 - a másik ugyanebben az okiratban - sajátkezűleg írt nyilatkozatában kijelenti - az ő végakarátát is magában foglalja + ezt a nyilatkozatát ő is aláírja.
 - HA több különálló lapból áll - minden lapját folyamatos sorszámozással ÉS a másik végrendelkező minden lapját aláírja.
 - *Más által írt esetén*
 - egymás és a tanúk együttes jelenlétében írják alá, vagy
 - mindkét végrendelkező egymás és a tanúk együttes jelenlétében külön-külön nyilatkozik, hogy az aláírás az övé
 - HA több különálló lapból áll - minden lapját folyamatos sorszámozással ÉS minden lapját aláírják mind a végrendelkezők, mind pedig a tanúk.

A VÉGRENDELETI AKARAT FOGYATÉKOSSÁGA

- Örökagyó akaratának fogyatékoŝágai miatt
 - Ha akarata nem irányult végrendelet tételére
 - A végintézkedés indokában tévedett
- Érvénytelen a végrendeleti rendelkezés, ha az örökagyó
 - tévedett nyilatkozata tartalmában, vagy ilyen tartalmú nyilatkozatot egyáltalán nem akart tenni
 - megtételére valaminek a téves feltevése vagy valamely utóbb meghiúsult várakozása vezette,
 - jogellenes fenyegetéssel, vagy tisztességtelen befolyásolással vették rá a rendelkezésre
 - ÉS!!! e hibák nélkül nem tette volna meg a rendelkezést

DE! ez orvosolható → a rendelkezés érvényes lesz, ha azt az örökagyó utóbb a végrendeletre megszabott alakban jóváhagyja.

A VÉGRENDELET TARTALMI HIBÁJA

○ Végrendeleti rendelkezések érvénytelensége

- Nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző feltétel
- Érthetetlen feltétel
- Lehetetlen feltétel
- Ellentmondó feltétel

Csak ha enélkül nem
tette volna meg a
rendelkezést

■ A jogellenes felfüggesztő feltételhez kötött végrendeleti részesítés

- Felfüggesztő feltétel – ha a feltétel bekövetkezése esetén illeti meg a részesítés
- Bontó feltétel –ha a feltétel bekövetkezése a végrendeleti részesítés elvesztésével jár

○ olyan személy örökössé nevezése, aki a végrendelet tételekor még meg sem fogant

○ az utóörökös nevezése

○ meghatározott személyi kör javára rendelt juttatás

Utóörökös nevezése

⊙ Főszabály szerint érvénytelen – kivétel:

- elsősorban nevezett örökös halála esetére történt örökösnevezés *helyettes örökös nevezéseként érvényesül*, ha annak feltételei fennállnak
- az elsősorban örökösnek nevezett házastársa halála esetére a házastársra háramlott hagyatéokra
- az elsősorban örökösnek nevezett leszármazójára háramlott hagyatékára arra az esetre, ha a leszármazó a hagyaték megnyílásakor nem rendelkezik végrendelkezési képességgel, és meghal anélkül, hogy ezt a képességét megszerezte volna.

Meghatározott személyi kör javára rendelt juttatás

○ Az írásbeli magánvégrendelet

- tanúja, a végrendekezésnél közreműködő személy vagy ezek hozzátartozója számára rendelt juttatás érvénytelen kivéve, ha
 - a végrendelet erről szóló részét az örökhagyó sajátkezűleg írta és aláírta, vagy
 - ha a végrendelet megalkotásában az érintett tanún kívül még két további tanú részt vett.

○ Közvégrendelet azon juttatás, amely a

- közvégrendelet tételében közreműködő személy, valamint ennek hozzátartozója, gyámoltja, vagy gondnokoltja javára szól

○ Közreműködő

- megfogalmazója, szerkesztője, leírója, akinek tevékenysége a tartalom érdemi befolyásolására nyújt lehetőséget.

HATÁLYTALANSÁGRA VEZETŐ OKOK

- **A végrendelet visszavonása**
- **Új írásbeli végrendelet tétele**
- **A végrendelet megsemmisülése, megsemmisítése**
- **A közjegyzőnél letett végrendelet visszavétele**
- **Szóbeli végrendelet hatálytalansága**
- **A közös végrendelet hatálytalansága**

A végrendelet visszavonása

- ⊙ A végrendelet visszavonással hatálytalanná válik
- ⊙ Hatálytalanság leggyakoribb esete
- ⊙ Az örökhagyó életében bármikor megteheti
- ⊙ Visszavonás történhet
 - Kifejezett nyilatkozattal - a visszavonásra a végrendelet tételének szabályait kell alkalmazni (nem feltétel hogy ugyanaz legyen az alak, mint a visszavont végrendeleté)

DE!! Végrendelkezési képesség!!

- Hallgatólagos visszavonás(új végrendelet tétele)

Új írásbeli végrendelet tétele

- Új írásbeli végrendelet tesz → a korábbi végrendeletet visszavontnak kell tekinteni.
- Hallgatólagos visszavonás, de! nincs az alakszerűségi szabály!
- Egyes rendelkezések sorsa
 - Az egymással nem ellentétes rendelkezések
 - Hatályban maradnak HA! az örökhagyó eltérő akarata nem állapítható meg
 - Egymással ellentétes
 - Új lesz hatályos

A végrendelet megsemmisülése, megsemmisítése

- ◉ Csak írásbeli végrendeletekre vonatkozik
- ◉ Írásbeli magán
 - Ha az örökhagyó vagy az ő beleegyezésével más megsemmisíti
 - **Feltétel: az örökhagyó végrendelkezési képessége**
- ◉ Ha az írásbeli magánvégrendelet és a közvégrendelet az örökhagyó birtokában maradt, de nem került elő
 - Ellenkező bizonyításáig azt kell vélelmezni, hogy az örökhagyó megsemmisítette
- ◉ Nem - ha a végrendelkező akaratán kívül álló okból megsemmisül, vagy nem található meg
 - kivétel: ha az örökhagyó belenyugszik a megsemmisülésbe

Főszabály – kivétel – alkivétel!!

A közjegyzőnél letett végrendelet visszavétele

⊙ **Hatályát veszti, ha**

- Azt a végrendelező visszaveszi

⊙ **Oka:**

- Ez se nem allográf, se nem holográf
- Visszavétele után nem lehetne besorolni más kategóriába

Szóbeli végrendelet hatálytalansága

- **A szóbeli végrendelet hatályát veszti, ha:**
 - az örökhagyó a szóbeli végrendelkezés feltételéül szolgáló helyzet megszűnése után
 - megszakítás nélkül
 - harminc napon át
 - nehézség nélkül alkotott volna írásbeli végrendeletet.

Közös végrendelet hatálytalansága

- Házastársak közös végrendelete érvényes lehet
- Hatálytalan lesz, ha
 - Megtétele után megszakad közöttük az életközösség **ÉS!** az örökség megnyílásáig nem állt helyre
 - Megtétele után a végrendelkezőknek, vagy egyiküknek gyereke születik (+ örökbefogadás is)
 - **Kivéve: a végrendelet ettől eltérően rendelkezik**
- Közös végrendeletbe foglalt rendelkezés egyoldalú visszavonása semmis → ha a végrendelet ezt kizárta vagy a másik végrendelkező értesítése nélkül történt
- Ha valamelyik hatályosan vonja vissza egyoldalúan a rendelkezést → a másik végrendelete hatályos marad
 - **Kivéve: ha egyik sem tette volna meg a másiké nélkül**

JOGKÖVETKEZMÉNYEK

- ⊙ Ha az egész érvénytelen → két joghatás
 - Aki nevezett örökös volt → álörökös lesz
 - A dolgok tekintetében jogalap nélküli birtokos
 - A hagyatékhoz tartozó jogoknak és követeléseknek nem jogosultja
 - Sikeres megtámadó → örökös lesz
 - Követelheti az álörököstől a nála lévő hagyatéki tárgyak, valamint azok meglévő hasznainak kiadását

- ⊙ Részleges érvénytelenség